Ke zprávě o stavu klimatu v Evropě 2022 přispěli i vědci z CzechGlobe

21.4.2023 - Miroslav Trnka | Ústav výzkumu globální změny AV ČR

Loňské počasí v Evropě přineslo řadu extrémů, které měly dlouhodobý negativní dopad jak na lidské zdraví, tak na řadu oborů lidského konání. Kombinace extrémních vln veder a nedostatku srážek v součinnosti s dalšími faktory přinesly nejteplejší léto v Evropě v historii měření, extrémní sucho v třetině Evropy, druhé nejpustošivější požáry v přepočtu na spálenou plochu či nejnižší půdní vlhkost za 50 let. Komplexní zprávu o stavu klimatu v Evropě v roce 2022 tento týden zveřejnili vědci tvořící projekt Evropské unie Copernicus. Vědci zmiňují, že zvyšující se extremita počasí odpovídá predikcím klimatických modelů.

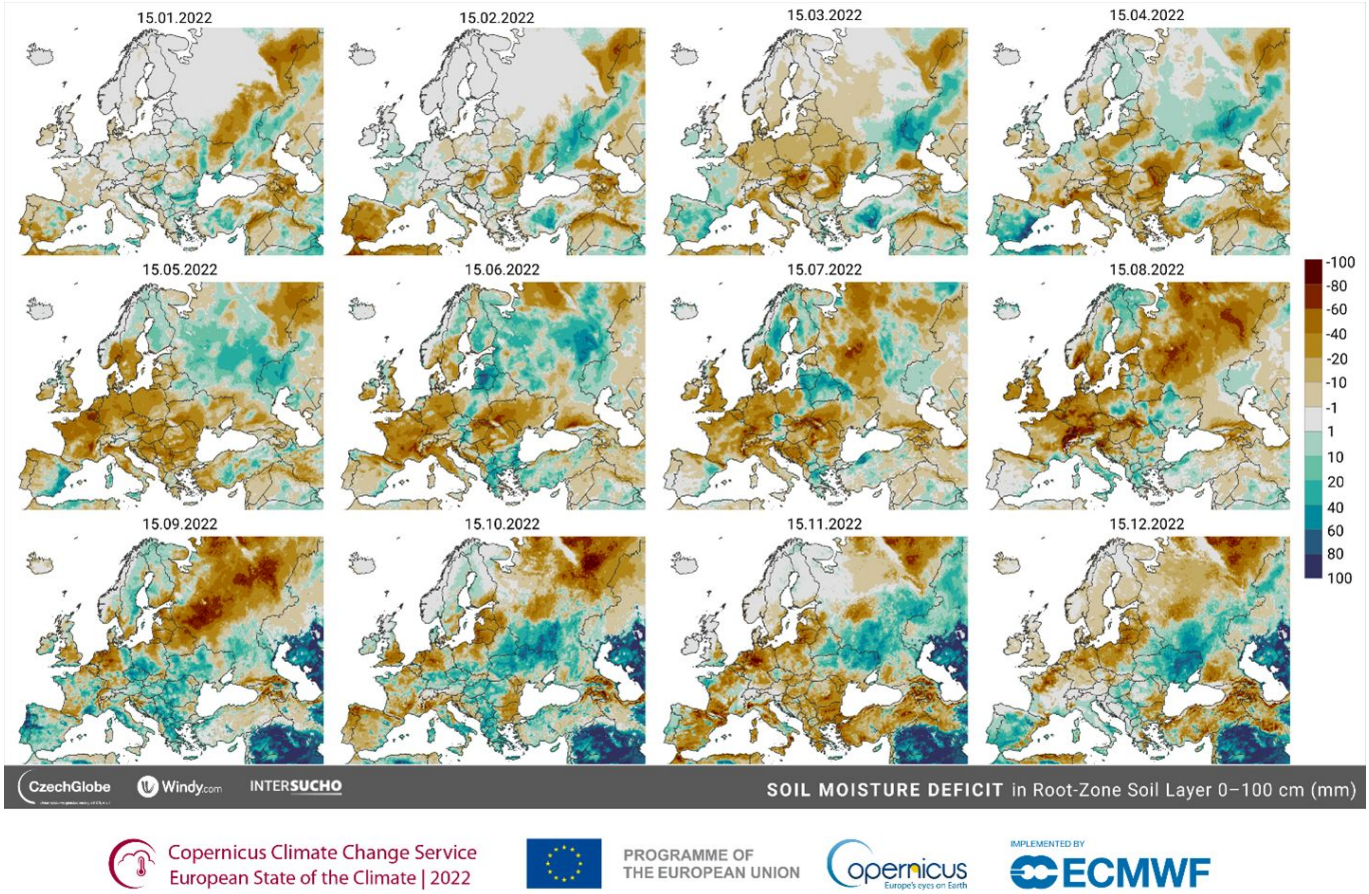

Na projektu se podílejí vědci z několika evropských pracovišť, v Česku jsou to odborníci z Ústavu výzkumu globální změny AV ČR-CzechGlobe. Podíleli se na kapitole o suchu a jeho dopadech včetně map. *„Od zimy do léta loni přetrvával ve většině Evropy nedostatek srážek. Společně s rekordními horkými vlnami to vedlo k extrémnímu suchu v třetině Evropy,*" připomněl bioklimatolog Miroslav Trnka sucho, které sužovalo především Francii, Německo, Španělsko či Itálii. Jeho socio-ekonomické dopady byly značné, přičemž kulminovalo v době vegetační sezony mezi květnem až srpnem. Zemědělci neměli vodu pro závlahy, protože velké evropské řeky měly jen velmi málo vody. Příznačné byly záběry z Pádské nížiny, kde několik kilometrů od ústí do moře tekla v korytě Pádu slaná voda do vnitrozemí místo toho, aby to bylo opačně.

Výrazněji začalo pršet a sucho ustupovat až od září. Výstupy globálního monitoringu půdní vlhkosti, které tým CzechGlobe provozuje, zachycuje nástup a trvání epizody sucha v loňském roce a ukazuje,

že sucho postihlo i nejvyšší evropská pohoří. Kvůli chybějícímu sněhu se snížila hned na počátku sezony odolnost vůči suchu, což spolu s nižšími srážkami a extrémními teplotami vyústilo v masivní sucho, které dramaticky postihlo celé povodí i tak velké řeky, jako je Rýn.

Zobrazení půdního sucha v Evropě v loňském roce
-
https://climate.copernicus.eu/sites/default/files/custom-uploads/ESOTC2022/europe/drought/C3S_ESOTC2022_in_focus_drought_fig3.pdf

nebo https://1url.cz/yrxJe

Podle zprávy mělo loni 63 procent evropských řek podprůměrné průtoky. Kvůli tomu byla zasažena energetika, například francouzské jaderné elektrárny neměly dostatek vody k chlazení. Na několik měsíců musela být zastavena nákladní lodní doprava na Rýně a dalších řekách.

Celkově podle monitoringu dopadů sucha, které provozuje rovněž tým CzechGlobe, zasáhlo sucho nejvíce nejen středomořské země, ale také Velkou Británii a Německo, jak dokládá přiložená grafika. Naopak Česká republika se jeho negativním dopadům až na svoji nejzápadnější část vyhnula. Podmínky vhodné pro vznik požárů v severozápadních Čechách a Sasku byly východní hranicí suché epizody, která postihla většinu západní Evropy, jak ukazuje první série map.

Z komplexní zprávy vyčnívá řada až rekordních údajů. Loňské léto bylo extrémně teplé. Průměrná teplota byla o 1,4 stupně výše, než činí průměr za roky 1991 až 2020. Celý rok byl teplejší o 0,9 stupně, což z něj činí druhý nejteplejší rok, přičemž nad průměrem bylo posledních osm let. V Česku se jednalo loni o pátý nejteplejší rok. Největší odchylky byly naměřené v severovýchodní Skandinávii a v některých oblastech Francie a Španělska. Velmi teplá byla i jezera a výraznou anomálii vykazovalo i Středozemní moře. Jen za poslední dekádu se průměrná teplota evropských jezer zvýšila o tři desetiny stupně.Vysoké teploty a slabé srážky měly vliv i na sněhovou pokrývku a podobu ledovců. Průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou se snížil proti průměru o 20 dnů, v některých lokalitách až o 50. Alpské ledovce tály extrémně rychle, průměrný ledovcový příkrov se snížil o 3,5 metru. Loňský rok byl také nejslunečnější v historii měření, největší odchylka byla zaznamenaná v západní a střední Evropě. Průběh pozdně jarního a letního počasí tak měl neblahý vliv na počet dnů, které lze označit pro lidské zdraví jako stresující.

Uplynulý rok tak pokračoval v trendu posledních dekád, v nichž se teploty vzduchu neustále zvyšují a přichází více extrémů. *„Z těchto důvodů vzniká v projektu Interreg, na němž se podílí sedm zemí včetně České republiky pod vedením CzechGlobe, nový monitorovací a předpovědní systém pro horké vlny, sucho a požáry*," uvedl klimatolog Pavel Zahradníček.

Projekt Copernicus vznikl v roce 2014 a je koordinovaný Evropskou komisí ve spolupráci s Evropskou kosmickou agenturou. Slouží pro dálkový průzkum Země a zaměřuje se na sledování a pochopení změn klimatu.

Odkaz na projekt Copernicus: https://climate.copernicus.eu/esotc/2022